

Uskutočnil sa 38. ročník medzinárodného filmového festivalu AGROFILM

Chlieb náš každodenný...

JANKA MARTINCOVÁ

V Nitre sa 3. – 8. októbra t. r. uskutočnil už 38. ročník medzinárodného filmového festivalu Agrofilm 2022. Na festival bolo prihlásených 91 filmov z 24 štátov a 4 kontinentov, premietali ich na dvanástich miestach po celom Slovensku, popri Národnom poľnohospodárskom a potravinárskom centre (NPPC) – Výskumnom ústave živočíšnej výroby v Nitre-Lužiankach, ktorý bol organizátorom festivalu, napríklad aj na akademickej pôde univerzít v Nitre, Bratislave, vo Zvolene a v Košiciach, v Múzeu TANAP-u v Tatranskej Lomnici, v Malom Berlíne v Trnave a v breznianskej synagóge. Zaujímavosťou si mohli pozerať súťažné filmy aj online.

Medaila od akademickej sochárky Ludmily Cvengrošovej

Najviac zastúpených filmov bolo zo Slovenska, z Čiech, Nemecka, no aj z Veľkej Británie, Mexika, Haiti, Peru, Indie, Iránu, Konga. Do hlavnej súťaže postúpilo 34 súťažných filmov, z nich 14 získalo ocenenie.

Diskusné fórum

Diskusné fórum otvoril MARTIN POLOVKA, generálny riaditeľ NPPC. V súvislosti s energeticou a potravinovou krízou zdôraznil, že chlieb a dostatok potravín nemusia byť v dnešnej dobe úplnou samozrejmosťou. Téma bola veľmi aktuálna – Chlieb a ako nasýtiť svet, a tá vychádza aj z dlhoročného motto festivalu *Všetkým ľuďom chlieb a mier*. Myslím si, že sa určite nenájdú ani jeden človek, ktorý by tento Boží dar nevezl do rúk a neochutnal. Už po tisícročia je našou najdôležitejšou základnou potravinou. Nie nadarmo aj vzácných hostí vítame chlebom a soľou. A slávny výrok cisára Caesara *Chlieb a hry* je tiež na dnešnú dobu veľmi aktuálny. „Chlieb náš každodenný daj nám dnes...“ sú slová prosby modlitby Pánovej – *Otčenáš*.

Všetko, čo treba vedieť o chlebe i históriu spracovania obilnín účastníkom fóra priblížil KAROL PIETA, archeológ a vedecký pracovník Archeologického ústavu SAV v Nitre. Zaujímalo ma, či ešte stále platí „Chlieb náš každodenný daj nám dnes...“

„Malo by platiť,“ odpovedal „pretože naša kultúra je tak postavená, chlieb je symbolom, posvätným pokrmom, súčasťou kultúry každého národa, ak vyprchá úcta k chlebu, vyprchá aj úcta k národu, no chlieb sa bude jesť stále.“ Chlieb sprevádza ľudstvo takmer celou históriou. Najstarší objavený, ešte nekvasený chlieb na Slovensku pochádza už z neolitu či z bronzovej doby. Senzačným objavom bol zuhoľnatený bochník kvaseného chleba z doby sťahovania národov, z 5. storočia po Kr. „Podľa analýzy ho upiekli z pšeničnej múky, bez soli. Nález sa nám podaril na hrade Devín, kde sa v zvyškoch pece okrem chleba zachovalo aj zuhoľnatené zrno a časti z iného, pšenično-ražného chleba, deleného na rímsky spôsob na štvrtiny a osminy.“ Umenie rímskych pekárov poznáme zo zachovaných receptov u Plíniusa staršieho i zo známych nálezov chlebov z Pompei.

Akademická sochárka LUDMILA CVENGROŠOVÁ (1937) je jednou z mála výtvarníkov, ktorí sa programovo venujú stvárneniu našej histórie. Je autorkou plastiky keltského kniežata *Biataca* v Bratislave, kamenej plastiky *Slovanky* na hrade Devín

či súsošia *Sv. Konštantína a Metoda* pod Nitrianskym hradom a nechala sa inšpirovať aj nálezom chleba na hrade Devín. Tak ju to nadchlo, že vyrobila medailu s vyobrazením dávneho pečenia chleba a dátumom devínskeho objavu.

Výrobu kvalitného kváskového chleba priblížil JÚLIUS GULAŠ z pekárne YEME. Povedal, že „základom kvalitného bochníka je náš generačný kvások, skladá sa z pšeničnej múky, vody, baktérií. Okrem kvásku je dôležité aj pomalé kysnutie chleba.“ V rámci diskusie odzneli aj otázky, ktoré sa týkali zvyšujúcich sa cien surovín a energií a aký to bude mať dopad na cenu chleba. Lebo, ako hovorí mladý pekáč, „kým v septembri 2020 bola na Slovensku priemerná cena chleba 1,49 eura za 1 kg, dnes je to 1,97, v závislosti od zloženia chleba môže vyjsť aj nad 2,50 eura. Ba cena sa môže pohybovať aj na úrovni 6 až 8 eur,“ domnieva sa J. Gulaš. Počas prestávky mohli účastníci ochutnať čerstvo upечený chlieb s rozličnými náterkami. Ako sa hovorí: „Také to bolo dobré, že sa hneď za tým zaprášilo.“

Počas rozhovoru som sa od mladého pekára dozvedela, že je vycúčený automechanik. Tak potom klobúk dolu, vravím, a on na to: „K pekárstvu ma dotiahol otec, on mi dal základ, ďalšie ide s praxou, človek musí mať prácu rád, a je to aj veľká obeta, deň, noc byť na nohách. Chlieb pečiem desať rokov, baví ma to, k remeslu som sa vrátil, keď som prišiel z Írska.“

Ako vrátiť ľudom úctu k chlebu, nad tým sa vážne zamýšľa JAROSLAV LECHAN z občianskeho združenia Košiar v Topoli, okres Snina. Cieľom je podporovať zachovanie kultúrneho dedičstva a tradičných regionálnych remesiel a sprostredkovať tradičný ľudový zázitok návštevníkom Polonín. V tomto duchu pobádajú aj návštevníkov, najmä mladých ľudí, ktorí si môžu prísť do ich gazdovstva upiecť poctivý chlebič, spoznať proces od spracovania zrna na múku až po upечenie v tradičnej hlinenej peci. Mladý nadšenec sa venuje hrnčiarstvu, košíkarstvu, spracovávaniu obilnia, ktoré využíva na výrobu slamených striech s využitím špeciálnej ražnej slamy nazývanej *kribica*. „Slamená strecha bola krytina chudobných, dnes je krytinou bohatých, jej cena sa dá za prívrat k medenému plechu. Gazda v minulosti bol ochotný strechu rozobrať a dať zjesť zvieratu, len aby ho nemusel utraťiť,“ hovorí.

Premietanie filmov

Súčasťou diskusného fóra bolo okrem prednášok aj premietanie filmov, súvisiacich s výrobou chleba – od obilného zrnka až po finálny voňavý bochník. Silným zážitkom bol aj film iránskej produkcie *Bread* o mladej žene, ktorá kope zem a postaví pec typu *tandoor*, aby sa postarala o obživu pre svoje deti.

Hlavnú cenu festivalu získal slovenský film JAKUBA ŠIPOŠA *Sny, drina a pandémia*. Je to portrét piatich mladých podnikateľov, ktorí si žijú svoj sen a naplňujú ho prácou – vinohradnícky rytier, potulný sadár, šéfkuchár za oknom, prírodný remeselník a učiteľka kvetov.

Maestro Milan Marciňa (na vozíčku v strede)

Nad novou operou LUBICE ČEKOVSKÉJ Impresario Dotcom

Od paródie k apokalypse

VLADIMÍR BLAHO

Na objednávku známeho letného operného festivalu v Bregenzi napísala dnes vychytená slovenská skladateľka operu *Impresario Dotcom* (s pomocou talianskej libretistky Laury Oliviovej), ktorá sa opiera sa (pravda, veľmi voľne) o Goldonihu komédiu *Impresario zo Smirny*. (Mimochodom, v roku 1987 sa inscenáciou tejto hry rozlúčil Jozef Bednárík so svojimi ochotníkmi zo Zelenča.) Po uvedení Čekovskej opery na spomínanom festivale sa očakávaniami opradené dielo zjavilo na jediné predstavenie v Opere Slovenského národného divadla (21. 10. 2022). Naš operný súbor si tým pripísal čiarocku k trom avizovaným premiéram sezóny a zvýšil počet operných predstavení v mesiaci na úctyhodnú počet (šesť operných večerov!). Škoda len, že inscenátori neumožnili odbornej kritike zúčastniť sa aj na generálke.

Hodnotiť nové dielo s netradičnou poetikou na základe jediného pozretia je dosť riskantné. Keďže dejiny opery sa pre mňa končia Brittenom a Suchoňom, a trendy súčasnej opery (za ostatných 50 rokov) nepoznám, netrúfam si hodnotiť Čekovskej *Impresaria Dotcom* ako operu, zamieriam sa skôr na jeho výpoveď ako umeleckého diela.

V jednej štúdií som si dovolil citovať autora, ktorý tvrdil, že operné inscenácie nie sú také dôležité, aby boli schopné ovplyvniť vývoj ľudstva. Väčšinou som odmietal operné réžie, ktoré z klasickej opery minulosťou svojimi úpravami nastavovali zrkadlo súčasnému zvrátenému svetu, lebo sa mi zdali násilným nerespektovaním integrity daných opier. Čekovskej opery, v ktorej sa príbeh zo zákulisia operných umelcov 18. storočia, presunul do dnešných dní, som však naopak so značným presahom vnímal ako obraz dnešného pokriveného sveta vo všeobecnosti. Zaiste herecké zákulisie (Ladislav Čavojský aj spevák nazýval spievajúcimi hercami) má svoje špecifiká, vládu v ňom komplikované vzťahy medzi konkurentmi, túžba uplatniť sa zavše bez ohľadu na vlastné schopnosti a za každú cenu; nechýbajú vzájomné lásky a žiarlivosť i tulácky život od jedného divadla k druhému a napokon i dnešná nadvláda peňazí nad ozajstným umením. V tom však vidím iba prvý plán umeleckej výpovede. Pred tromi desaťročiami v Bednáríkovej inscenácii Gounodovho *Fausta* manipulovala postava Mefista s ostatnými postavami príbehu. Bol to však len slabý odvar z toho, čo stvára (činoherná) postava Impresaria v Čekovskej opere. Tentoraz to nie je iba hranie mačky s myšou, ale totálne ovládnutie osobnosti spevákov nútených do absurdnosti, za čo sa im sľubuje odmena veľkolepého umeleckého turné. V tomto prípade ide o ovládnutie akejkoľvek individuality a špecifickosti v ich konaní či názoroch a o vytvorenie akéhosi do jednotného kolektívu zmanipulovaného davu, ktorý pozná len jediný názor a jedinú pravdu. Od paródie speváckeho prostredia sa tak dostávame k apokalyptickému obrazu sveta nadväzujúceho na v Činohre SND uvádzanú Churchillovu hru *Čaj a apokalypsa*, obrazu, ktorý je riadený s počítacovým chladom. Ušiel mi zmysel záverečných slov Impresaria opakovaných v rozličných jazykoch, ktoré by mi azda pomohla dešifrovať opätovná návšteva inscenácie (ale kde?) alebo objasnenie

v bulletine. Ten dnes býva už takmer univerzálnym prostriedkom, ktorým režiséri vysvetľujú svoje ťažko dešifrovateľné zámery. Impresario a jeho verný služobník (do tejto postavy by sa dal dosadiť reprezentant oficiálnych médií) naostatok svoje sľuby ne-

Impresario Dotcom – Terézia Kružliaková ako Carmen

splnia (pravda a láska nezvíťazila nad zlom a nenávisťou a o dvadsať rokov sme nedobehli Švajčiarsko), no spevákom sa ponúkne odškodnenie, ktoré je opäť len pascou na myši. Inscenácii chýba príslovečný goldoniovský jas, ktorý nahrádza prázdnota a absurdita. Pokiaľ sa s tým zmierime a pokúsime sa preniknúť k podstate, tak réžiu ELISABETH STÖPPLEROVEJ, scénu HERMANNA FEUCHTERA, kostýmy NICOLE PKLEULER (stotožňuje jednotlivých spevákov s ich opernými úlohami ako sú Orfeo, Olympia Carmen, Violetta a Tamino) i výkony dvoch zahraničných a štyroch slovenských spevákov (REMENÁR, BODOROVÁ, KUČEROVÁ a KRUŽLIAKOVÁ) môžeme oceňovať ako v tvare zaujímavý, hoci neradosť umelecký obraz nášho sveta.

V nedávnej bratislavskej inscenácii Bizetovej *Carmen* príbeh inscenovala bohvie prečo postava toreadora. Čekovskej Impresario Dotcom (a jemu podobní v našom reálnom svete) to pre zmenu dobre vedia. Alebo som si tentoraz prečítal inscenáciu nesprávne a našiel som v nej to, čo v nej len mohlo byť a nie je?

Foto: Zdenko Hanout

Ocenené filmy na MFF Agrofilm 2022

Sny, drina a pandémia (Slovenská republika) – Hlavná cena Agrofilmu

Pásově striedanie plodín (Česko) – Cena ministra pôdohospodárstva a regionálneho rozvoja SR

Včelí záchránca (India) – Cena prezidenta Agrofilmu

Brtníkov rok – z cyklu *Náš venkov* (Česko) – Cena medzinárodnej poroty Agrofilmu

Dve rieky – kakao a sloboda (Brazília) – Cena FAO

Hatun Phaqcha – Liečivá zem (Peru) – Cena za réžiu

Plán b: Spät k divočine – ľudia v súlade s prírodou (Nemecko) – Cena primátora mesta Nitra

Tajomstvá piva (Belgicko) – Cena predsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja

Re: Talianske olivovníky v ohrození – šíria sa vražedné baktérie (Nemecko) – Cena rektorky Slovenskej poľnohospodárskej univerzity v Nitre

Náš príbeh o kešu (India) – Cena rektora Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre

Plán b: Pomôžte pôde – drina v prospech klímy (Nemecko) – Cena rektora Technickej univerzity vo Zvolene

Od šteniatka k ochrancovi stád (SR) – Cena Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory za slovenský film

Na ceste k Agrolensktvu – séria (Holandsko) – Cena Zväzu poľnohospodárskych družstiev a obchodných spoločností SR

Farma Bully (SR) – Cena RTVS v kategórii propagačné filmy

Foto: Ján Čorba, Karol Pieta